

Täysistunto

Maanantai 2.12.2024 klo 14.01—21.48

13. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ympäristönsuojelu- ja vesiasioiden käsittelystä aluehallintovirastossa annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 196/2024 vp

Valiokunnan mietintö YmVM 14/2024 vp

Ensimmäinen käsittely

Puhemies Jussi Halla-aho: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 13. asia. Käsittelyn pohjana on ympäristövaliokunnan mietintö YmVM 14/2024 vp. Nyt päätetään lakiehdotuksen sisällöstä. — Yleiskeskustelu. Edustaja Krista Mikkonen, olkaa hyvä.

Keskustelu

21.40 **Krista Mikkonen vihr** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tällä hallituksen esityksellä ja siinä ehdotetuilla säännöksillä pannaan osaltaan täytäntöön niin sanottu kriittisten raaka-aineiden asetus. Tuo EU:n asetushan on jäsenvaltioissa suoraan sovellettavaa sääntelyä, mutta sen toimeenpano edellyttää muun muassa eräistä menettelyistä ja toimivaltaisista viranomaisista säätämistä, jota tällä lailla tehdään.

Kriittisten raaka-aineiden asetuksessa tarkoitetuissa hankkeissa voi olla kyse kriittisten tai strategisten raaka-aineiden louhinnasta, jalostuksesta tai kierrätyksestä. Uuden hankkeen lisäksi kyseessä voi olla myös nykyisen laitoksen merkittävä laajentaminen tai käytötarkoituksen muuttaminen. Nyt tällä hallituksen esityksellä ehdotetuilla säännöksillä ei arvioida olevan välittömiä ympäristövaikutuksia. Aineelliseen sääntelyyn ei esitetä muutoksia, eikä esimerkiksi lupien myöntämisen edellytyksiä muuteta. Kysymys on suurelta osin suoraan sovellettavan asetuksen täytäntöönpanosta, eikä tässä yhteydessä arvioida kriittisiä raaka-aineita koskevia hankkeita laajemmin.

Hallituksen esityksessä nimetään kansalliseksi kriittisten raaka-aineiden yhteyspisteviranomaiseksi Pohjois-Suomen aluehallintovirasto, joka hoitaa tehtävää valtakunnallisesti. Koska kriittisten raaka-aineiden asetus edellyttää yhteyspisteviranomaisen nopeaa nimeämistä ja sen tulee tapahtua 24. helmikuuta 2025 mennessä, on hallituksen esitys valmisteltu erillisenä, vaikka sen valmistelu muutoin liittyy kiinteästi ympäristöministeriössä käynnissä olevaan niin sanottuun yhden luukun palvelujen hankkeeseen.

Tämän laajemman hankkeen, eli yhden luukun palvelujen hankkeen, myötä perustettavan lupa- ja valvontaviraston on tarkoitus toimia jatkossa myös kriittisten raaka-aineiden hankkeiden yhteyspisteviranomaisena ja vastata kriittisten raaka-aineiden asetuksessa keskitetyille asiointipisteelle säädetyistä tehtävistä. Eli nyt tässä lainsäädännössä määrätyn Pohjois-Suomen aluehallintoviraston rooli yhteyspisteviranomaisena jäänee siten varsin lyhytaikaiseksi.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 126/2024 vp

Edellä mainitussa yhden luukun palvelujen hankkeessa toteutetaan ensi vuoden aikana pilotointi, jolla kerätään kokemuksia ja tietoa yhteyspisteviranomaisena toimimisesta. Valiokunta pitääkin tärkeänä, että näiden kokemusten perusteella on mahdollista kehittää viranomaistoimintaa ja että kokemukset voidaan ottaa huomioon vuoden 2025 aikana uuden lupa- ja valvontaviraston ympäristötehtävien toimintamallien ja prosessien valmistelussa.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan säädettäväksi kriittisten raaka-aineiden yhteyspisteviranomaisen velvollisuudesta seurata kriittisten raaka-aineiden asetuksessa strategisten hankkeiden lupamenettelylle säädetyt määräaikoja. Nämä määräajat tulevat suoraan asetuksesta, ja tämä asetus on siis jäsenvaltioita velvoittava. Strategisten hankkeiden lupamenettely saa asetuksen mukaan kestää enintään 27 kuukautta sellaisten hankkeiden osalta, joihin liittyy louhintaa, ja enintään 15 kuukautta sellaisten strategisten hankkeiden osalta, joihin liittyy ainoastaan jalostusta tai kierrätystä. Asetus antaa jäsenvaltioille mahdollisuuden pidentää kyseisiä määräaikoja tietyin edellytyksin, ja valiokunta pitääkin hyvänä, että määräaikojen pidentämisen mahdollisuus otetaan lakiehdotuksessa käyttöön.

Tämän lupamenettelyn määräajan määrittely on varsin laaja, ja tähän soveltamisalaan kuuluvat kaikki kriittisiä raaka-aineita koskevan hankkeen rakentamista ja toteuttamista koskevat asiaankuuluvat luvat mukaan lukien rakennus-, kemikaali- ja liitännäsluvat sekä tarvittaessa ympäristöarviointi ja ympäristöluvat. Kaavoitusta ei kuitenkaan rinnasteta lupamenettelyyn, sillä vaikka kuntakaava on kriittisten raaka-aineiden asetuksessa tarkoitettujen kaivoslupien myöntämisen ehdoton edellytys, sen ei tarvitse olla hyväksyttynä tai edes vireillä kaivoslupahakemusta jätettäessä.

Lakiehdotuksessa säädetään myös strategisten hankkeiden etusijasta ympäristönsuojelulain ja vesilain mukaisissa lupamenettelyissä. Aluehallintoviraston tulee antaa etusija strategisista hankkeista koskeville lupahakemuksille, ja samoin myös strategiset hankkeet on käsiteltävä kiireellisesti muutoksenhakutuomioistuimessa. Lisääntyvä etusijasääntely tulee ottaa huomioon tarkasteltaessa niin lupaviranomaisten kuin hallintotuomioistuinten resursseja. Asetuksen mukaan hanketta ei voi tunnustaa strategiseksi hankkeeksi, jos jäsenvaltio vastustaa hanketta, ja kun hankkeen toimija toimittaa komissioon hakemuksen siitä, että hanketta pidetään strategisena, niin komissio arvioi hakemuksen, täyttääkö hanke asetuksen artiklassa 6 säädetyt perusteet. Suomen kannan taas muodostaa valtioneuvosto, jonka tulee kertoa komissiolle oma mielipiteensä. Nämä eivät sinänsä liity tähän lakiesitykseen, mutta valiokunta on halunnut nostaa myös tätä käsittelyä tähän mietintönsä, koska asia on yleisesti varsin kiinnostava.

Strategisia hankkeita koskevien hakemusten käsittely edellyttää toimivaltaisilta viranomaisilta myös yhteistyötä yhteyspisteviranomaisen kanssa, ja uuden tehtävän hoitaminen aiheuttaaakin yhden henkilötyövuoden voimavaratarpeen Pohjois-Suomen aluehallintovirastolle, mikä tarkoittaa vuositason noin 80 000 euron lisäystä. Tämä on huomioitu budjettirahoituksessa. Myös aluehallintovirastojen voimavaroja lisätään kolmella henkilötyövuodella. Koska kyseessä on maksullinen toiminta, niin osa tarvittavista tuloista tulee näiden maksujen kautta, mutta tämän puuttuvan osuuden verran, jonka vuositason arvioidaan olevan 132 000 euroa, on budjettirahoituksessa ehdotettu kohdennettavan lisäystä aluehallintovirastoille. Valiokunta pitääkin hyvänä, että tarvittavasta resursoinnista huolehditaan, ja korostaa tarvetta arvioida resurssien riittävyyttä laajemmin osana käynnissä olevaa aluehallintouudistusta.

Tämä ympäristövaliokunnan mietintö tämän lain osalta on yksimielinen.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 126/2024 vp

Yleiskeskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 196/2024 vp sisältyvän lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely päättyi.